

Dr. Scheffer Viktor

1900 – 1966

1966. december 27-én távozott sorainkból Dr. Scheffer Viktor főgeofizikus, c. egyetemi tanár, a műszaki tudományok doktora, Egyesületünk tiszteleti tagja; halálával pótolhatatlan veszteség érte a magyar geofizikai kutatást.

Dr. Scheffer Viktor 1900. december 14-én Budapesten született; alap- és középfokú iskoláit is itt végezte. A budapesti Műegyetem gépészmérnöki szakára iratkozott be, de anyagi okokból tanulmányai befejezése előtt már állást kellett vállalnia, többek között szerszámkonstruktor volt a Danuvia vállalatnál.

Az 1928 júniusában elnyert gépészmérnöki oklevelével a szentgotthárdi Kasza- és Kovácsműveknél helyezkedett el, mint üzemmérnök és a gyár elektromos vízierőművének vezetője.

1929–30-ban az Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézetben résztvett az Eötvös-inga mérések iránt érdeklődők számára rendezett tanfolyamon és itt ismerkedett meg a geofizikai kutatás problémáival. Ettől az időtől kezdve rendszeresen résztvett a Geofizikai Intézet nyári terepi és téli feldolgozó munkáiban.

1933-ban kezdődött Magyarországon mind határozottabb célkitűzéssel az ipari geofizikai nyersanyagkutatás. Dr. Scheffer Viktor a legelsőik között kapcsolódott be a szénhidrogénkutatásba és ez megszabta és irányította egész későbbi életpályáját. Már a kezdeti időszakban végzett torziósinga és graviméteres felvételei alapján tárták fel a kerettyei és lovászi olajmezőket. Ebben az időszakban, a 30-as évek közepén végezte a Dunántúl mágneses felmérését is.

A sikeres magyarországi mérések következtében vállalata 1938-ban Olaszországba küldte abból a célból, hogy kíséreljen meg graviméter-méréseket az Appeninek tagoltabb hegyvidékein és tisztázza, hogy zavartabb terepi viszonyok között végzett mérések eredményei felhasználhatók-e olajkutatásra.

Az eleinte néhány hónapra tervezett kiküldetés 1943-ig tartott és ezalatt Dr. Scheffer Viktor Észak-Olaszország gravitációs felmérésében alapvető munkát végzett. Hegyvidéki graviméteres mérések magasság-korrekcióinak képzésére kidolgozott eljárását Prof. Paolo Dore a bolognai egyetem geodézia és geofizika tanára „Criterii per la determinazione delle quote ortometriche e dinamiche in una livellazione di ala precisione” címen ismertette a bolognai olasz Tudományos Akadémia 1942. november 22-i szakülésén.

1943-ban Magyarországra visszatérve az Északkeleti-Kárpátokban és az Erdélyi-medencében végzett graviméteres méréseket.

1945-től 47-ig a Magyar-Amerikai Olajipari R. T. központjában végzett geofizikusi munkát, majd egy újabb félévi olaszországi működés után a vállalat nagykanizsai Üzemi Fizikai (Schlumberger) csoportjának helyettes üzemvezetője, 1949 vége óta pedig, mint a geofizikai osztálynak a főnöke, a dunántúli geofizikai kutatások vezetője volt. Ebben a minőségben később a MASZ-OLAJ, majd az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt főgeofizikusaként, 1963-tól pedig szakértőként működött haláláig; és értelmezte szénhidrogénkutatási szempontból az egész országra vonatkozó geofizikai méréseket és térképeket.

Dr. Scheffer Viktor tehát egész életművével a magyar geofizikát szolgálta. Munkája során szerzett tapasztalatait, ismereteit, kialakult elképzeléseit mindig szívesen bocsátotta szaktársai rendelkezésére. Kiterjedt nyelvismeretével állandóan figyelemmel kísérte a nemzetközi irodalmat. Számos előadást tartott bel- és külföldön és mintegy 50 értekezést írt magyarul és más nyelveken fő témáiról: a nehézségi maradékanomáliák szerkesztéséről és ezek felhasználásáról a szénhidrogénkutatásban, az ország földtani felépítéséről, a nagy földtani tömegek vergenciáinak vizsgálatáról, az izosztatikus kiegyenlítődés feltételeiről és a geotermikus gradiens kapcsolatairól más geofizikai jelenségekkel.

Előadásain keresztül szoros kapcsolatba került a geofizikai szakemberutánpótlás és oktatás kérdéseivel. Egyéb rendszeres előadói és oktatói tevékenysége mellett a soproni, majd miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem és a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem előadója és vizsgáztató bizottságának tagja volt. Élete utolsó két évében meghívott előadóként működött a lipcei Egyetem Alkalmazott Geofizikai Intézetében, és a lipcei Geofizikai Vállalat igazgatóságának szaktanácsadója volt.

Kiterjedt működésének részletes taglalása nagyon messze vezetne, ezért itt csak a legfontosabbakat tudjuk ismertetni.

Elvégezte Magyarország jelentős részének, az Északkeleti Kárpátoknak, Észak-Erdélynek, valamint Észak- és Közép-Olaszországnak gravitációs és földmágneses felmérését. Az eredményeket tudományos rendszerbe foglalta és földtanilag értelmezte.

Eljárást fejlesztett ki a hegyes vidékeken végzett graviméteres mérések magassági korrekcióihoz alkalmazandó sűrűségértékek meghatározására. Ennek felhasználásával vált lehetővé az Appeninek és az Északkeleti Kárpátok graviméteres felvétele.

Rendszerbe foglalta a Dunántúl jellemző geofizikai adatait, és néhány alapvető dunántúli tektonikai elemet ismert fel és vezetett be a tudományos irodalomba.

Tanulmányaiban felhívta a figyelmet a Kárpátmedencék területeinek izosztatikus jellegű kéregmozgásaira. Megállapította az izosztatikus anomáliák és a hegységképződési vergenciák általános érvényű összefüggését.

Kárpátmedencék és egyúttal hazánk területe regionális geofizikai eredményeinek interpretációjával megállapítható nagytektonikai elemek megismerésében, munkássága révén, vezető szerephez jutottunk Közép- és Kelet-Európában. Megállapításait a szomszéd országok szakértői elfogadták és felhasználták.

Alapvető tanulmányban foglalkozott a Kárpátmedencék regionális geotermikus helyzetével, és tíz ország adatainak begyűjtésével és azok feldolgozásával először szerkesztett földkéregvastagság térképet a Kárpátmedencék területére.

Dr. Scheffer Viktor vezette be hazánkban az azóta már általánossá vált és népgazdaságunk szempontjából nagyfontosságúnak mondható szénkarottázst.

Működésének legjellemzőbb vonása, hogy a legelső között kezdett sikeresen foglalkozni Magyarországon a szénhidrogének geofizikájával. 1947-ben elkészítette a geofizikai kőolajkutatás nagyátvlatú tervét, és ezzel hosszú időre kijelölte a tudományág fejlődési irányát. Egészséges optimizmusától hajtva jelentős szerepe volt — a már reménytelennek minősített — alföldi szénhidrogén kutatás fenntartásában. Ilyen irányú tevékenysége gazdasági fontosságának körvonalai csak most vannak kibontakozóban.

Munkássága elismeréseképpen igen sok bizottságnak volt megbecsült tagja. Így kezdettől fogva tagja, és egy ideig alelnöke volt a Magyar Tudományos Akadémia Geofizikai Bizottságának; ülésein rendszeresen résztvett és ott jól meggondolt véleményével, jellegzetes humorával átszótt, mindig találó hozzászólásaival lényegesen hozzájárult a magyar geofizikai közvélemény kialakításához és az egész tudományág utolsó másfélévtizedes fejlődéséhez.

A Magyar Geofizikusok Egyesületének vezetőségi és 1963-tól tiszteleti tagja, a Magyar Geodéziai és Kartográfiai Egyesület választmányi tagja; a Magyar Tudományos Akadémia soproni Geofizikai Kutató Laboratóriuma és a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet igazgató tanácsának tagja volt.

Eredményes munkája elismeréseképpen élete folyamán sok kitüntetésben részesült: a Magyar Népköztársaság Érdemérem ezüst fokozatának (1951), a Munkaéremrendnek (1955), a bányászszolgálati Emlékérem ezüst fokozatának (1960) és több miniszteri elismerésnek és dicséretnek tulajdonosa volt.

Tudományos munkásságának értékeléseképpen a Tudományos Minősítő Bizottság 1952-ben a műszaki tudományok kandidátusává, 1958-ban a műszaki tudományok doktorává minősítette. Az oktatás terén elért eredményei elismeréseképpen 1963-ban elnyerte a címzetes egyetemi tanári címet.

Dr. Scheffer Viktor munkája során szerzett kiváló nemzetközi kapcsolatát és tekintélyét mindig készségesen felhasználta fiatalabb geofizikustársai segítésére. Fiatalos tettvágya szinte élete utolsó pillanatáig tartott. Még az utolsó hetekben, kórházi ágyán is beszélt tudományos terveiről, sok közlendő cikkéről, értekezéséről, amelyek majdnem készen, csak a befejező vonásokat várva feküdtek íróasztalán. Sajnos, ezek a tervek a magyar geofizika nagy kárára már nem váltak valóra. Írójuk hosszú szenvedés után, de számunkra mégis oly váratlan módon örökre eltávozott körünkéből. Mérései, térképei és gondolatai azonban még hosszú ideig hatni fognak és alakítani fogják a magyar geofizika és földtudomány további fejlődését.

Dr. Barta György

EGYESÜLETI HÍREK

A XI. Szimpóziumon elhangzott előadások:

1. <i>Egyed László:</i>	Megnyitó
2. <i>Bese Vilmos:</i>	A geofizika szerepe a nyersanyagkutatásban
3. <i>Müller Pál:</i>	A M. Áll. Eötvös Loránd Geofizikai Intézet eredményei és kutatási programja a XI. Szimpózium időszakában
4. <i>Barta György:</i>	Az évszázados változás-kutatások néhány eredményéről
5. <i>Bagi R. – Hobot J. – Kilyényi E. – Polcz J.:</i>	Komplex geofizikai kutatás az alföldi flis övben
6. <i>Muravina L. – Nagy Z.-né – Újfalussy A.:</i>	A korrelációs refrakciós mérések alkalmazása és eredményeinek értelmezése több határfelület egyidejű nyomkövetése esetén
7. <i>Erkel A. – Hobot J. – Jósa E. – Kárpáti E. – Lányi J. – Szalai L. – Szilárd J. – Trenku S.:</i>	A harmadidőszaki medence aljzatának komplex geofizikai kutatása a Cserháton
8. <i>Fanselau G.:</i>	A geomágneses mélyszonldázásról
9. <i>Egyed L.:</i>	A Föld hőhőztartása táguló Föld esetében
10. <i>Káiterra P.:</i>	A földkéreg terhelésében bekövetkező változások hatása a kéregmozgásra